

**Голові спеціалізованої
вченої ради Д 64.600.06
Харківського національного
медичного університету
доктору медичних наук,
професору В.А. Огнєву**

ВІДГУК

**офіційного опонента професора Любінця Олега Володимировача
на дисертаційну роботу Русняк Вікторії Анатоліївни
«Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі
наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні»,
що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
(доктора філософії) за спеціальністю 14.02.03 – соціальна медицина
до спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 Харківського національного
медичного університету**

Актуальність теми.

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана з необхідністю комплексного наукового обґрунтування тактики та заходів, етапів та термінів проведення реформи охорони здоров'я в Україні, яка проводиться в країні уже більше 20 років і є малоефективною. Це пов'язано з відсутністю єдиної стратегії реформування галузу та наступності в її проведенні як на національному так і регіональних та місцевих рівнях. Однією із причин такої ситуації є недостатній рівень її наукового обґрунтування, що і визначило актуальність даного дисертаційного дослідження, мета якого повністю відповідає визначеній темі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота проводилася в рамках НДР, які виконувалися в ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»: «Наукове обґрунтування розробки системи комунікаційних технологій в охороні здоров'я України» та «Наукове обґрунтування розробки комунікаційних елементів та їх взаємодії в інформаційній діяльності галузі охорони здоров'я» де дисертант був виконавцем окремих фрагментів вказаних науково-дослідних робіт.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації забезпечена високим методичним рівнем

проведення наукових досліджень. Завдання дослідження відповідають поставленій меті. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження були використані сучасні методи дослідження в обсягах які забезпечили отримання репрезентативних результатів. Методичною основою дослідження став системний підхід. Завдання дослідження є комплексними і пошукувачем вирішені повністю.

Дисертація виконувалася у сім організаційних етапів. На кожному організаційному етапі використовувався відповідний темі етапу інформаційний первинний матеріал.

Основні положення роботи, сформульовані автором дисертації, викладено на підставі поглибленого аналізу літературних 210 джерел найменування, із них латиною – 63 та результатів власних досліджень на достатньому обсязі даних. Всі положення роботи науково обґрунтовані.

При проведенні дослідження дисертантом використано дані законодавчої бази з питань реформування системи охорони здоров'я та офіційних медичних документів, які включають 17 одиниць щорічних звітів, 12 одиниць різних реєстрів та 28 одиниць спеціальних форм оперативного моніторингу наукової діяльності НДІ та ВМНЗ.

Дисертантом проведено соціологічне дослідження з охопленням 1201 респондента, серед яких були науковці та організатори охорони здоров'я, які мають відношення до піднятої дисертантом проблеми.

Результати власних досліджень отримані автором задокументовані, статистично оброблені адекватними методами та проаналізовані.

Таким чином можна стверджувати, що достовірність отриманих результатів спирається на застосування відповідних методів та обсягів дослідження, статистичних методів обробки, аналізу і узагальнення даних, які використовувались для комплексного вивчення об'єкту дослідження та досягнення поставленої мети дослідження.

Наукова новизна, теоретична та практична цінність дослідження.

Новизна отриманих дисертантом в процесі дослідження наукових результатів полягає в тому, що вперше в Україні: науково обґрунтовано функціонально-організаційну модель наукового забезпечення та супроводу реформи охорони здоров'я в Україні, яка підтримується комплексом правових, управлінських, організаційних, інформаційних, фінансових технологій та базується на міжсекторальному підході, що забезпечує системність, комплексність, наступність, координованість та безперервність процесу реформування системи охорони здоров'я в країні; оцінено кадровий науковий потенціал з наукової дисципліни «соціальна медицина»; вивчено стан наукового супроводу реформ в охороні здоров'я на центральному та регіональному рівнях

управління; досліджено рівень впровадження наукових розробок з питань реформування системи охорони здоров'я в практичну діяльність; вивчено рівень поінформованості організаторів охорони здоров'я науковими розробками з питань реформування системи охорони здоров'я; запропоновано модель методичних підходів до наукових комунікацій з реформування охорони здоров'я по забезпеченню управлінців всіх рівнів та організаторів охорони здоров'я науковими розробками з реформування охорони здоров'я;

- *удосконалено* підходи до аналізу законодавчого забезпечення попередніх реформ охорони здоров'я в Україні;

- *одержав подальшого розвитку* аналіз реформування системи охорони здоров'я в пілотних Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та м. Києві.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в доповненні теорії соціальної медицини в частині наукового забезпечення реформи системи охорони здоров'я.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони стали підставою для *розробки та впровадження* функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони на центральному та регіональному рівнях, а також, проведення щорічного сумісного засідання експертної комісії МОЗ та НАМН України за спеціальністю «соціальна медицина», завідувачів кафедр соціальної медицини та організації охорони здоров'я вищих навчальних медичних закладів України, представників МОЗ України та регіональних управлінь охорони здоров'я з питань результатів наукової діяльності за рік та планування наукової тематики на наступний рік; проведення семінарів на базі Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України для викладацького складу кафедр соціальної медицини та організації охорони здоров'я ВМНЗ з питань організації наукових досліджень.

Впровадження результатів дослідження в практику проводилося на етапах його виконання на державному, галузевому та регіональному рівнях.

На державному рівні матеріали дослідження були використані при розробці двох Законів України.

На галузевому рівні матеріали дослідження були використані при розробці дев'яти наказів МОЗ України, чотирьох методичних рекомендацій та трьох галузевих нововведень.

Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі в Національному медичному університеті ім. О.О.Богомольця, Харківській медичній академії післядипломної освіти, Запорізькій медичній академії післядипломної освіти, Івано-Франківському національному

університеті, Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького.

На регіональному рівні окремі елементи системи впроваджено в діяльність системи охорони здоров'я Полтавської та Запорізької областей.

Впровадження результатів дослідження підтверджено актами впровадженнь.

Повнота представлення результатів в друкованих працях. За матеріалами дисертації опубліковано 39 наукових працях. В тому числі: 8 статей у наукових виданнях, затверджених ДАК України (1 – за кордоном), 5– монографіях, 15 – у матеріалах наукових конференцій, 4 – інших наукових працях, 4 – методичних рекомендаціях та 3 – галузевих нововведеннях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація є завершеною науковою роботою. Вона побудована класично. Дисертацію викладено на 247 сторінках друкованого тексту, в тому числі 148 сторінках основного тексту. Робота складається із вступу, аналітичного огляду наукової літератури, програми дослідження, 5 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій; ілюстрована 33 таблицями, 9 рисунками, має 15 додатків.

Всі розділи власних досліджень викладені у чіткій послідовності до поставлених цілей і завдань роботи, кожний наступний етап роботи логічно впливає із попереднього.

Вступ оформлено згідно з діючими вимогами ДАК України. Дисертантом обґрунтовано актуальність дослідження, чітко сформовано мету та основні завдання дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, об'єкт, предмет, наукову базу та методи дослідження.

У вступі задекларовано особистий внесок здобувача, що підтверджує те, що дисертантом самостійно проведено дослідження, статистично опрацьовано та проаналізовано отримані результати, обґрунтовані наукові положення, розроблено функціонально-організаційну модель наукового забезпечення та супроводу реформи охорони здоров'я в Україні та умови її впровадження.

Дисертантом особисто сформовані висновки, запропоновані практичні рекомендації, впроваджені в практику результати дослідження, що знайшло відображення в друкованих працях за темою дисертації.

Характеристика розділів, оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому.

У першому розділі *«Аналіз досвіду реформування охорони здоров'я в світі та Україні (аналітичний огляд наукової літератури)»* проведений аналіз наукових джерел за темою дисертації. Важливу увагу приділено документам ВООЗ з питань наукового забезпечення діяльності та реформування систем охорони здоров'я. Проведений аналіз дозволив виявити невирішені питання з

досліджуваної проблеми. За результатами проведеного аналізу визначені завдання, об'єкт і предмет дослідження.

У другому розділі *“Програма, матеріали і методи дослідження”* представлено програму, матеріали, методологічний апарат та дизайн дослідження. Дослідження проводилося у сім організаційних етапів. Детально представлено кожний етап дослідження з їх методичним забезпеченням та обсягами дослідження.

Виконання програми дослідження дозволило досягти поставлену мету та виконати встановлені завдання та отримати репрезентативні результати для оцінки об'єкту дослідження.

В третьому розділі *«Аналіз проведення реформи охорони здоров'я за період 2011-2015 роки: заходи, результати, ризики, недоліки, причини»* дисертант представляє аналіз проведених заходів з реформування системи охорони здоров'я в пілотних регіонах та їх результатів.

Аналіз представлено в розрізі стратегічних напрямків реформи до яких відносяться структурна перебудова системи надання медичної допомоги з пріоритетним розвитком первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини та зміна системи фінансування як системи охорони здоров'я в цілому так і закладів охорони здоров'я безпосередньою.

Дисертант вказує на низький рівень наступності в подальших кроках реформування системи охорони здоров'я в період після закінчення терміну відпрацювання реформи охорони здоров'я у пілотних регіонах.

У четвертому розділі *«Характеристика законодавчої бази проведення реформи охорони здоров'я України»* представлено результати здійсненого дисертантом аналізу законодавчої бази проведення реформи охорони здоров'я в країні. Показано достатньо розгалужену законодавчу базу яка складається із Законів України, Указів Президента, урядових актів та наказів МОЗ України. Дисертантом показано як сильні так і слабкі сторони законодавчих та нормативно-правових актів які відповідним чином впливають на проведення реформи охорони здоров'я в країні. Автор вважає, що однією з причин недостатньо якісного законодавчого забезпечення реформи охорони здоров'я є недостатній рівень наукової підтримки їх розробки та відсутність аналізу можливих наслідків їх прийняття.

У п'ятому розділі *«Аналіз кадрового наукового потенціалу Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України і кафедр соціальної медицини та організації охорони здоров'я вищих навчальних медичних закладів України та виконання ними науково дослідних робіт»* представлено результати особистого дослідження щодо ресурсного забезпечення напрямку «соціальна медицина» та механізмів планування науково-дослідних робіт за державний кошт і результатів

їх використання і в першу чергу в напрямку реформування охорони здоров'я. В цілому можна зробити висновок, що даний напрямок наукових досліджень в галузі не є пріоритетним.

В шостому розділі *«Наукові комунікації в процесі реформування охорони здоров'я в Україні»* представлено дані дослідження щодо наявності засобів наукової комунікації з питань реформування системи охорони здоров'я та їх доступності організаторам охорони здоров'я різних рівнів управління та науковців, які переймаються вказаними питаннями. З одного боку показано недостатню кількість наукових комунікацій з реформування охорони здоров'я, а другого боку низький рівень їх доступності не тільки для організаторів охорони здоров'я, а і для науковців.

Базуючись на отриманих результатах дисертантом розроблено модель методичних підходів до наукових комунікацій з реформування охорони здоров'я по забезпеченню управлінців всіх рівнів та організаторів охорони здоров'я науковими розробками з реформування охорони здоров'я.

Дана модель заслуговує на позитивну оцінку, але є питання про можливість її впровадження в практику. Дану роботу має виконувати державна установа «Укрпатентінформ», але її ресурсів для такої діяльності недостатньо і тому на галузевому рівні мають бути підняті питання для створення умов щодо її реалізації.

У сьомому розділі *«Обґрунтування та характеристика функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні»* представлено та дана характеристика обґрунтованої та розробленої функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони здоров'я на галузевому та регіональному рівні.

Базуючись на отриманих результатах дослідження автором розроблена комплексна функціонально-організаційна модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я.

Стратегічним напрямком моделі є наукове забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, на всіх рівнях, з реформування системи медичної допомоги населенню України.

Тактичним напрямком моделі є удосконалення процесу планування науково-дослідних робіт з максимальним залученням до їх виконання науковців та організаторів охорони здоров'я і проведення їх комплексування з широким професійним обговоренням отриманих результатів та їх правовою експертизою.

Центральним елементом запропонованої моделі виступає МОЗ України, як центральний орган виконавчої влади в сфері охорони здоров'я, яке визначає потребу в науковому обґрунтуванні як стратегії реформи охорони здоров'я в цілому так і окремих її напрямків і заходів та здійснює фінансування наукових

розробок і використовує результати для прийняття конкретних управлінських рішень.

Дисертантом показано умови впровадження представленої моделі. Основними із них є:

- зміна системи планування тем НДР, які виконуються за державний кошт з ситуації коли науковий колектив сам вибирає напрямок та тему дослідження на цільове замовлення теми НДР у відповідності до першочергових потреб галузі охорони здоров'я;

- зацікавленість працівників МОЗ України в науково обґрунтованих підходах у розробці законодавчих актів;

- залучення до проведення комплексних наукових досліджень широкого кола професіоналів в тому числі із числа опонентів реформи;

- оптимальне ресурсне забезпечення наукових досліджень з мотивацією виконавців до отримання об'єктивних, репрезентативних результатів.

На регіональному рівні замовником науково-дослідних робіт за тематикою з реформування системи охорони здоров'я є Департамент охорони здоров'я обласної державної адміністрації.

Виконавцями необхідних наукових досліджень є науково-педагогічні працівники відповідних кафедр ВМНЗ III-IV рівнів акредитації (основний виконавець – кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я). В якості волонтерів для проведення соціологічних досліджень залучаються (після відповідної підготовки) викладачі та студенти старших курсів ВМНЗ I –II рівнів акредитації. Також до проведення наукових досліджень залучаються організатори охорони здоров'я, особливо із числа тих хто має науковий ступінь та відповідно певний досвід наукової роботи.

Базами наукового дослідження є заклади охорони здоров'я першого – третього рівнів надання медичної допомоги. Наказом по Департаменту охорони здоров'я визначаються конкретні заклади охорони здоров'я та обсяги дослідження які мають проводитися в них.

Експертами позитивно оцінено обґрунтовану та розроблену автором функціонально-організаційну модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні в цілому та її окремі складові. Дана модель рекомендована для впровадження в систему охорони здоров'я країни.

Висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими і містять фактичний матеріал, відповідають меті і завданням дисертаційного дослідження та відображають зміст результатів дослідження.

Практичні рекомендації дисертанта базуються на результатах дисертаційного дослідження.

Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації.

Автореферат дисертаційного дослідження оформлений відповідно до вимог ДАК України. Зміст автореферату та основних положень дисертаційної роботи є ідентичними.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 14.02.03 – соціальна медицина.

Зауваження та питання.

Дисертаційне дослідження є цілком самостійною завершеною науковою працею, в якій вирішена актуальна наукова проблема в галузі соціальної медицини. Проте, при опоненції дисертаційної роботи виникли **зауваження та питання**, які потребують уточнення.

Зауваження:

У дисертаційному дослідженні практично не показано роль інституцій Національної академії медичних наук України в реформуванні охорони здоров'я в пілотних регіонах.

Питання:

1. Ви запропонували модель наукового забезпечення реформи охорони здоров'я. Як Ви вважаєте, на даному етапі, чи можуть результати комплексних наукових досліджень змінити стратегію реформування охорони здоров'я та її напрямки ?

2. Як Ви вважаєте, яким чином можна, на даному етапі, скерувати теми дисертаційних робіт на наукове вирішення першочергових проблем з реформування системи охорони здоров'я?

Вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Русняк Вікторії Анатоліївни.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

За актуальністю та методичним рівнем, обсягом проведених досліджень, науковою новизною, теоретичним і науково-практичним значенням, рівнем впровадження результатів та рівнем публікацій дисертаційна робота Русняк Вікторії Анатоліївни «Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні», яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 14.02.03-соціальна медицина, є самостійною, комплексною завершеною науковою роботою, яка містить нове вирішення важливої

науково-прикладної задачі – наукове обґрунтування функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні, впровадження якої дозволить підвищити ефективність та забезпечити комплексність реформи системи охорони здоров'я в країні.

Враховуючи актуальність обраної теми, обсяг проведених власних досліджень, обґрунтованість та наукову новизну висновків і практичних рекомендацій, кількість опублікованих наукових праць, позитивну оцінку її незалежними експертами, відповідність підходам ВООЗ представлена дисертаційна робота відповідає вимогам Положення ДАК України п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів» відносно кандидатських дисертацій, затверджених Постановами КМУ від 24.07.2013 р. № 567 та від 19.08.2015 р. №656, а її автор Русняк В.А. заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 14.02.03 – «соціальна медицина».

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри організації і управління
охороною здоров'я ФПДО Львівського
національного медичного університету
імені Данила Галицького МОЗ України,
доктор медичних наук, професор**

О.В. Любінець

проф. Любінець О.В.
ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕННИ СЕКРЕТАР
Львівського національного
медичного університету
ім. Данила Галицького